

Metodiskie ieteikumi vārdu krājuma paplašināšanai

Rīgas 5. internātpamatskola – attīstības centrs

Sagatavoja: direktores vietniece

metodiskajā darbā I. Vanaga

2018

Valoda ir galvenais cilvēku sazināšanās līdzeklis. Ar valodu cilvēks izsaka savas domas, viedokli, vēlmes un pārdzīvojumus, kā arī izzina apkārtējo pasauli, uzkrāj personīgo pieredzi un veido priekšstatu par sevi. Līdz ar to ir ļoti būtiski, lai cilvēkam valoda attīstītas raita, pareiza, ar bagātu vārdu krājumu un ir labi saprotama apkārtējiem.

Galvenais priekšnoteikums valodas attīstībai ir saskarsme un komunikācija. Tāpēc ir ļoti svarīgi pieaugušajiem runāt ar bērnu jau no zīdaiņa vecuma. Bērns dzird valodas skaņas, tās plūdumu, pēc intonācijas mācās izprast situācijas un notikumu gaitu, sāk apjaust pieaugušā cilvēka noskaņojumu. Pirmie bērna valodas attīstības posmi ir zīdaiņa smaids kā atbildes reakcija uz pieaugušā valodas intonāciju, skaņu atdarināšana. Bērnām augot un attīstoties, strauji attīstās valoda, palielinās vārdu krājums, veidojas pasaules izziņas vēlme. Bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem valodas attīstība norit lēnāk vai pat aizkavējas.

Bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem raksturīga pazemināta kognitīvo spēju attīstība. Domāšanai raksturīgs konkrētums, uztvere ir burtiskāka, valodā šaurš vārdu krājums un grūtības skaidri izteikt savu domu, kā arī atmiņa un spēja iegaumēt jaunu informāciju mēdz būt pazeminātas. Bērnu kognitīvo funkciju īpatnības ietekmē viņu rakstura un personības veidošanos, kas ir novērojams iztrūkstošā vēlme aktīvi un spontāni izzināt apkārtējo vidi, bērniem nav izteiktas vajadzības pēc jauniem iespaidiem, ir gribas vājums un dominē vajadzība darīt un atkārtot sev zināmas lietas vai spēles.

Katrs skolēns ir personība ar iedzimtu intelektuālu potenciālu iespējai harmoniski attīstīties un pilnveidoties atbilstoši savām iespējām. Skolotājs un logopēds ar mērķtiecīgu darbu, izmantojot dažāda veida attīstošās metodikas, veicina skolēna redzesloka paplašināšanos, uzlabo viņa valodas un runas prasmes, paplašina aktīvo vārdu krājumu, paralēli līdzdarbojoties ar skolēnu vecākiem un citiem skolas pedagogiem.

Skolēniem ar vieglas garīgās attīstības traucējumiem viena no raksturīgākajām pazīmēm ir nepietiekams vārdu krājums. Pedagogi mācību stundās un citās nodarbībās īpašu uzmanību velta skolēnu vārdu krājuma paplašināšanai. Lai skolēni apgūtu jaunus vārdus un spētu tos lietot ar izpratni, ir nepieciešams regulārs un pacietīgs darbs ar skolēnu ilgākā laika posmā. Vairākkārtēja jauno vārdu atkārtošana, to nostiprināšana praktiski uzskatāmā darbībā un iekļaujot tos ikdienas runā, palīdz skolēniem veiksmīgāk apgūt mācību vielu, izteikt saprotami savas domas, uzdot jautājumus un veiksmīgāk integrēties sabiedrībā.

Speciālās izglītības iestādē logopēds cieši sadarbojas ar skolas atbalsta personālu, klases un mācību priekšmetu skolotājiem, medicīnas personālu, lai gūtu pilnvērtīgāku raksturojumu par skolēna saskarsmes, uzvedības un

dažādu citu prasmju īpatnībām, lai varētu pēc iespējas veiksmīgāk izvēlēties skolēnam piemērotas attīstošās metodikas pozitīviem sasniegumiem.

Latviešu valodas stundās sākumskolā skolēniem ar vieglas garīgās attīstības traucējumiem mācību saturs paredz apgūt lasīt prasmi, rakstīt prasmi, klausīties prasmi, saprast informāciju, mācīties pareizi, skaidrā latviešu valodā izteikt savas domas, bagātināt vārdu krājumu. Logopēdijas nodarbībās tiek attīstīts skolēnu vārdu krājums, uzlabota rakstīt prasme un stāstīt prasme, pilnveidota runas kultūra.

Metodiskā materiāla mērķauditorija ir pirmskolas izglītības iestādes audzēkņi, skolēni ar mācīšanās grūtībām un skolēni ar īpašām vajadzībām. Materiāls ir sagatavots izmantojot SymWriter programmu. Tajā ir piedāvāti vairāki varianti, kā daudzveidīgi var izmantot sagatavotās attēlu kartītes un attēlu nosaukumus. Skolotājs pēc saviem ieskatiem var dažādot un papildināt esošos uzdevumus ar citiem elementiem, kas veicina radošumu, pozitīvu attieksmi pret darba uzdevumu un veicina darboties prieku, sadarbības prasmes. Strādājot ar uzdevumu, skolēns papildinās vārdu krājumu, apgūs jaunus vārdus un mācīsies veidot teikumus. Ņemot vērā skolēna spējas, uzdevumam var pievienot dažādas grūtības pakāpes, lai nezustu interese par darāmo uzdevumu un tas nebūtu par vieglu, kā arī šos uzdevumus var kombinēt ar citiem materiāliem.

Metodiskā materiāla mērķis:

- veicināt prasmi patstāvīgi veidot teikumu.

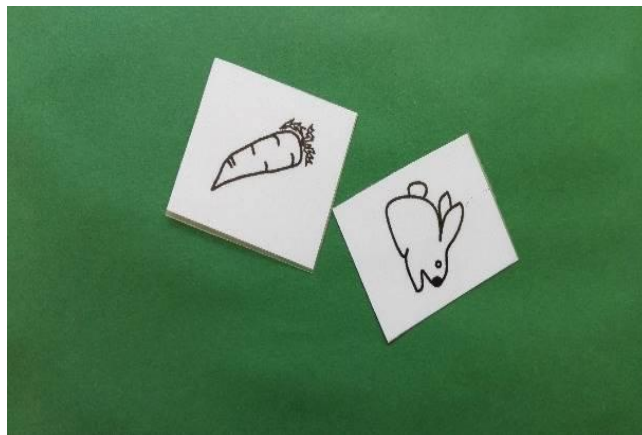
Uzdevumi:

- paplašināt vārdu krājumu ar lietvārdiem un darbības vārdiem;
- veidot teikumus, izmantojot attēlus un vārdus;
- pilnveidot prasmi veidot teikumus, izmantojot vārdu kartītes;
- rakstīt izveidoto teikumu, ievērojot gramatikas likumus;
- veicināt sadarbības prasmi.

Instrukcija darbam ar metodisko materiālu

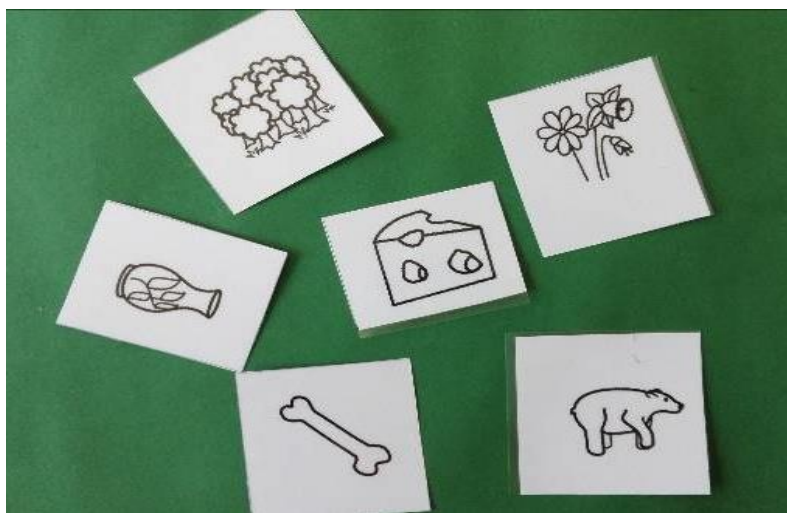
1. variants.

Skolēnam ir iedots attēlu pāris, kas ir jāsaliek noteiktā secībā un jāpasaka izveidotais teikums.

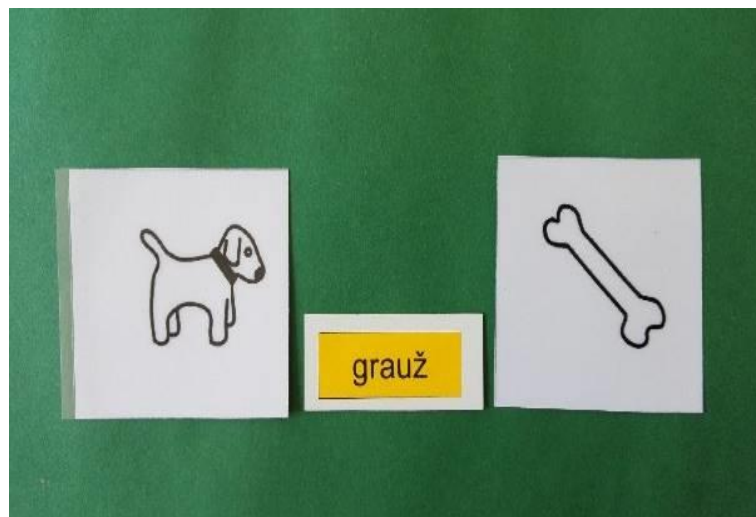

2. variants.

Skolēnam ir iedoti vairāki attēlu pāri un no tiem ir jāizveido teikumi, saliekot secīgi attēlus vienu blakus otram. Par katru attēlu pāri ir jāpasaka izveidotais teikums.

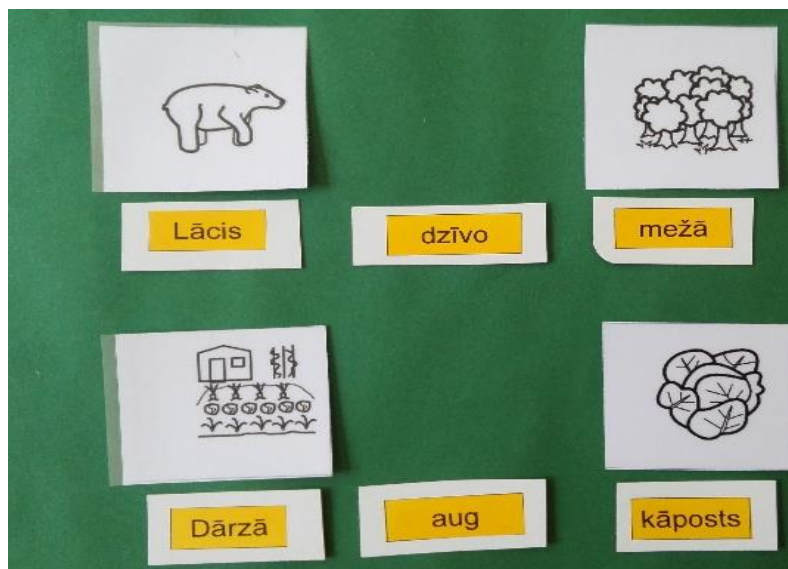
3. variants.

Skolēnam tiek piedāvāti attēlu pāri ar darbības vārdu, no kuriem ir jāizveido teikums. Katrā teikumā skolēns nosauc darbības vārdu. Izveidoto teikumu uzraksta, ievērojot gramatikas likumus.

4. variants.

Skolēnam tiek iedoti vairāki attēli, attēlu nosaukumi un darbības vārds, no kuriem ir jāizveido teikums. Izveidotos teikumus uzraksta, ievērojot gramatikas likumus.

5. variants.

Skolēnam tiek iedotas vārdu kartītes, no kurām ir jāizveido teikums, pēc tam šo teikumu var papildināt ar attēliem un uzrakstīt, ievērojot gramatikas likumus.

6. variants.

Skolēnam ir iedotas vārdu kartītes, starp kurām ir arī vārdi, kas neiederas teikumā. Skolēnam ir jāatlasa saderīgie vārdi un jāizveido teikums. Izveidotais teikums jānolasa un jāuzraksta, ievērojot gramatikas likumus.

Pielietojot izveidoto metodisko līdzekli “Metodiskie ieteikumi vārdu krājuma paplašināšanai”, pedagogam vienviet ir pieejami vairāki paņēmieni un jaunas ierosinošas idejas vārdu un attēlu kartītes izmantošanai vārdu krājuma paplašināšanai. Attēlu un vārdu kartītes var izmantot lasītā sapratnes pilnveidošanai, stāstīt mācīšanas pilnveidošanai, mācītās skaņas automatizēšanai, vai arī kā spēles elementus, vingrinot kustību koordināciju, iztēli, atmiņu un uzmanību.

Izmantotā literatūra:

1. Miltiņa I. (2005) Skaņu izrunas traucējumi. RaKa.
2. Irbe A., Lindenberga S. (2014) Bērns runāt mācās ģimenē. RaKa.